

BESLUT

2017-12-22

Dnr: 17/00934

SAKEN

Agenda och *Dokument utifrån: Ett rop från Syrien*, SVT2, 2017-03-26, sändningar om inbördeskriget i Syrien; fråga om opartiskhet och saklighet

BESLUT

Sändningarna frias. Granskningsnämnden anser att de inte strider mot kraven på opartiskhet och saklighet.

SÄNDNINGARNA

Ett rop från Syrien handlade om startskottet till inbördeskriget i Syrien och hur kriget utvecklats. Dokumentären föregicks av ett inslag i *Agenda* där delar ur filmen visades och dokumentärfilmaren intervjuades. Programledaren beskrev inledningsvis dokumentären som en film där krigets barbari skildrades som aldrig förr och där barnens och ungdomarnas upplevelser stod i centrum. Filmaren sa bland annat följande.

Jag samarbetade med många aktivister som ända sen upproret började dokumenterat alla fasor och allt som har hänt. [...] Så allt utgår från aktivisterna. Det var deras aktivism som fascinerade mig. Det är de, det syriska folket, som har dokumenterat allt.

Programledaren frågade bland annat hur filmaren hade kommit över materialet och hur tittarna kunde vara säkra på att den tortyr som visades var begången av den syriska regimen och inte av andra parter i konflikten. Programledaren frågade också om det inte låg någon sanning i Rysslands och Syriens påståenden att de bekämpar terrorister.

Inledningsvis i dokumentären redogjorde en speakerröst mycket kort för Syriens moderna politiska historia och den arabiska våren. Dokumentären berättades genom intervjuer med ett stort antal personer som beskrev händelser under konflikten utifrån sina egna upplevelser. Intervjuerna varvades med arkivmaterial och videoklipp av amatörfotografer. Bland annat visades hur människor på olika sätt torterades och flera intervjupersoner anklagade regimen för att vara skyldig

till tortyr. Också jihadistiska Nusrafronten sades ha torterat människor.

I en sekvens visades bilder på vuxna och barn som dött eller skadats av kemiska vapen. En avhoppad syrisk general sa att det var dokumenterat att al-Assads klogas använts 179 gånger. En person som sades vara aktivist sa bland annat följande.

[al-Assad] började kalla oss – det syriska folket – baciller och bakterier. Han ville bekämpa oss. Och ironiskt nog började han använda kemiska vapen för att utrota oss.

Därefter sa den avhoppade syriska generalen följande.

Om vi jämför Assads brutala regim med terrororganisationen [Islamiska staten, IS] och hur kriminella de är finner vi att IS brott utgör knappt två procent av brotten begångna av Assad. 98 procent av brotten har begåtts av regimen – den främsta terroristen.

En av intervjupersonerna sa att organisationen Vita hjälmarna försöker rädda liv och ger syrierna hopp. Bilder visades av hur Vita hjälmarna räddade barn ur rasmassor samtidigt som stråkmusik spelades. Senare sa en intervjuad aktivist att ryssarnas och al-Assads flyg begår massakrer på civila och att det pågår en utrotning av civilbefolkningen. En före detta överste sa följande.

Alla sjukhus bombades. Varför? Varför siktar de på sjukhusen? För att de vill döda så många syrier som möjligt.

Efter dokumentären sändes en uppföljning i *Agenda* där programledaren intervjuade en professor i islamologi. I intervjun sades bland annat följande.

(Professor) – Jag tycker att filmen är oerhört stark och samtidigt så menar jag att den tar tag i ett perspektiv som är lite grand bortglömt i konflikten, ungas men också kanske lite vidare civilbefolkningens lidande. [...] (Programledare) – Filmen är ju en väldigt hård anklagelseakt mot den syriska regimen och deras allierade och Ryssland då till exempel. Men rebellgrupperna då? Det handlar det inte om här. De måste ju också vara skyldiga till mycket lidande. Eller hur ser du det? (Professor) – Det, så är det ju. Alla grupper i Syrien har begått krigsbrott. Det är nog otvetydigt så. Men samtidigt så är nog alla forskare eniga om att den som har begått de flesta brotten tillsammans med den som är ansvarig för de flesta antalet döda är den syriska regimen som leds av president Bashar al-Assad. (Programledare) – Så det är en rättvis bild menar du? Att merparten av skulden ändå ligger hos regimen? (Professor) – Jag menar att merparten av de antalet döda, det dödandet har utförts av regimen. Men samtidigt, om du vill väga saker hela tiden för och emot då får du ju också väga in vad andra grupper har gjort vid olika tillfällen så visst så kan man ju tänka. Men när forskare talar om vem som har skuld här så pratar vi ju ibland någonstans i storleksordning 65 till 80 procent av de döda i Syrien har fallit för regimen hand och då blir det ju ett skuldbeläggande med också, viktigt att belysa.

ANMÄLNINGARNA

Anmälarna är på närmare anförda grunder kritiska till dokumentären samt presentationen och den efterföljande diskussionen i *Agenda*. De anser att dokumentären ensidigt utmålade den syriska regimen som den största

förbrytaren i kriget och är sammanfattningsvis kritiska till följande.

- Dokumentären var anti-rysk och ingenting sades om USA:s inblandning i kriget.
- Vita hjälmlarna porträtterades som hjältar. Organisationen är allierad med jihadisterna och har utnyttjat barn i sin propaganda.
- Det påstods felaktigt att alla sjukhus i Aleppo bombats samt att Syrien och Ryssland medvetet bombar civila och infrastruktur.
- Syrien framställdes som värre än IS eftersom det sades att IS brott uppgår till två procent av al-Assads.
- Det saknas belägg för uppgiften att attacker med kemiska vapen utförts 179 gånger. Det framgick inte att det finns olika uppfattningar om vem som är skyldig till kemvapenattackerna.
- Dokumentären använde barn i propagandasyfte.

PROGRAMFÖRETAGETS YTTRANDE

Sveriges Television (SVT) anser att sändningarna överensstämmer med kraven på opartiskhet och saklighet och anför i huvudsak följande.

Ett rop från Syrien var en inköpt dokumentärfilm från 2017, producerad av en ryssamerikansk filmare. Den sändes i serien *Dokument utifrån* som löpande visar utlandsproducerade dokumentärer i aktuella ämnen. Kriget i Syrien har pågått sedan 2011 och har lett till att tolv miljoner människor är på flykt från sina hem. En stor andel av dem är barn. Ändå är deras perspektiv ovanligt i rapporteringen. Infallsvinkeln i *Ett rop från Syrien* var vanliga människors – till stor del barn och unga – och aktivisters upplevelser av kriget. Vinkeln redovisades tydligt såväl i dokumentären som i dess inramning.

Ett rop från Syrien förmedlade inte hela den politiska komplexitet som kriget utgör. Den bakgrund som redovisades var kortfattad men korrekt. Närmare ett 50-tal olika personer uttalade sig i dokumentären, många av dem barn och unga. Bland de vuxna intervjupersonerna fanns aktivister, rebeller, militärer, läkare och civila vilket redovisades i filmen. Intervjupersonerna berättade om händelseutvecklingen och enskilda händelser utifrån sina egna upplevelser. I vissa fall innehöll dessa vittnesmål uppgifter som SVT inte har kunnat belägga. Ett sådant exempel är när en av de intervjuade sa att IS brott uppgår till knappt två procent av brotten begångna av al-Assad. Beskrivningen av en pågående konflikt som kriget i Syrien kan i princip aldrig vara exakt eftersom tillgången till oberoende källor är begränsad. Uppskattningar av antalet offer och vilken part som orsakat störst lidande är exempel på uppgifter med stora osäkerhetsfaktorer. Detta framgick av intervjun med den professor som sändes direkt efter *Dokument utifrån*. Syftet med intervjun var bland annat att balansera och nyansera uppgifter som framkom i dokumentären.

Kriget i Syrien bevakas även löpande i SVT:s nyhetsrapportering. SVT har också återkommande sänt fördjupningar rörande kriget i Syrien, exempelvis dokumentärer med olika vinklar och upphovsmän. USA:s och andra länders inblandning har berörts vid många tillfällen.

AKTUELLA BESTÄMMELSER

SVT ska utöva sändningsrätten opartiskt och sakligt samt med beaktande av att en vidsträckt yttrande- och informationsfrihet ska råda i televisionen (13 § i sändningstillståndet).

Kravet på opartiskhet innebär enligt praxis bland annat att kontroversiella ämnen eller händelser inte får behandlas ensidigt, det vill säga så att endast en parts version eller synpunkter klart dominerar ett program eller inslag. Det är tillåtet att skildra ett ämne från en speciell utgångspunkt, men i så fall bör detta klart framgå av programmet eller programpresentationen. Kravet på saklighet innebär främst att uppgifter som är av betydelse för framställningen ska vara korrekta och att framställningen inte får vara vilseledande, till exempel genom att väsentliga uppgifter utelämnas.

Kraven på opartiskhet och saklighet tillämpas enligt praxis i princip fullt ut på programledare, reportrar och andra som genom sin ställning i ett program kan uppfattas som företrädare för programföretaget. Med hänsyn till den vidsträckta yttrandefriheten kan kraven ställas lägre i fråga om intervjuade, debattdeltagare och andra så kallade tillfälliga medverkande.

GRANSKNINGSNÄMNDENS BEDÖMNING

Dokumentären skildrade civilbefolkningens, och framförallt barn och ungas, egna upplevelser av inbördeskriget i Syrien. Nämnden konstaterar att dokumentären var klart ensidig men anser att utgångspunkten framgick tydligt av de inledande och efterföljande intervjuerna i *Agenda*. I intervjuerna ställde programledaren dessutom flera kritiska frågor till dokumentärfilmaren och islamologiprofessorn och sa att filmen innehöll allvarliga anklagelser mot den syriska regeringen. Sändningarna strider därför inte mot kravet på opartiskhet.

De sakuppgifter som anmälarna kritiserar uttalades av tillfälliga medverkande för vilka kravet på saklighet ställs lägre än på företrädare för SVT. Anmälarnas kritik i denna del medför inte att sändningarna strider mot saklighetskravet.

Detta beslut har fattats av Dag Mattsson, Jan Holmberg, Clas Barkman, Staffan Dopping, Malin Bergström, Pia Rehnquist och Kristina Åberg efter föredragning av Rasmus Johansson.

På granskningsnämndens vägnar

Dag Mattsson

Rasmus Johansson

Originalhandlingen med namnunderskrifter förvaras hos myndigheten.